

Katastrofizm poezji Jana Kasprowicza

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra edukacyjna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 172.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *Moja pieśń wieczorna*, Kraków 1990, s. 220.
- Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Nienasycenie*, oprac. J. Degler, L. Sokół, Warszawa 1996, s. 599.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 161.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 168.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 162.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 167.

Katastrofizm poezji Jana Kasrowicza

John Martin, *Potop*, 1834

Źródło: domena publiczna.

Nastrój niepokoju panujący u schyłku XIX wieku udzielił się również polskim twórcom. Zwątpienie w tradycyjne wartości kultury europejskiej oraz postępująca industrializacja sprowadzały życie człowieka do roli bezwolnej maszyny, a napięta sytuacja społeczna i polityczna rodziła strach przed konfliktami zbrojnymi. Myślenie katastroficzne ujawniło się między innymi w twórczości Jana Kasrowicza i jego *Hymnach*.

Twoje cele

- Rozpoznasz katastroficzne wątki w twórczości Jana Kasrowicza oraz innych pisarzy.
- Przeanalizujesz podstawowe cechy stylu utworów katastroficznych Kasrowicza.
- Powiążesz apokaliptyczne motywy w *Dies irae* Kasrowicza z inspiracjami biblijnymi.

Przeczytaj

O autorze

Jan Kasprówic, fotografia z 1901 r.

Źródło: domena publiczna.

Jan Kasprówic (1860–1926) w 1899 roku przeżył osobistą tragedię – żona poety, Jadwiga, opuściła go dla Stanisława Przybyszewskiego (1868–1927), zostawiła też mężowi wychowanie dwóch córek. Wydarzenia te wpłynęły nie tylko na prywatne życie Kasprówicza, lecz także na zmianę kierunku twórczości. Odtąd w jego poezji pojawiały się silnie zaakcentowane wątki katastroficzne. W 1901 i 1902 roku ukazały się dwa tomy hymnów: *Ginącemu światu* oraz *Salve Regina*, będące świadectwem cierpienia, a także zwątpienia w dotychczasowe ideały. Artysta poruszył w nich wątki [eschatologiczne](#) i dał wyraz przekonaniu o upadku wartości we współczesnym świecie. Z czasem jednak Kasprówic zaczął odchodzić od tej ponurej tonacji, by pod koniec życia skierować się ku afirmacji świata i życia (m.in. *Księga ubogich*, 1916).

Katastroficzne nastroje

Motyw nadchodzącej katastrofy pojawiał się w sztuce wszystkich wieków. Ludzie od zawsze obawiali się kataklizmów, które mogłyby wstrząsnąć podwalinami ich świata. Różnie wyobrażali sobie jednak źródła tych zagrożeń. W tradycji judeochrześcijańskiej były to najczęściej wizje wieszczące gniew Boga, karę za niesprawiedliwe postępowanie. W samym Starym Testamencie można znaleźć liczne opisy zagłady, począwszy od potopu, zniszczenia [Sodomy i Gomory](#), a skończywszy na [apokalipsach](#) w prorocत्वach [Izajasza](#) i [Daniela](#). W symbolice chrześcijańskiej najbardziej rozpowszechnionym obrazem końca świata stała się Apokalipsa św. Jana opowiadająca o powtórным przyjsciu Chrystusa po wypełnieniu się czasów. Przepelniona przerażającymi objawieniami księga zawiera także zapewnienie o boskiej opiece, ocaleniu i zbawieniu za sprawą ofiary Syna Bożego. Malarstwo gotyckie i renesansowe obficie czerpało z opisanych w niej wizji. Sceny Sądu Ostatecznego umieszczano w kościołach, aby przypominały wiernym o konsekwencjach grzechu.

Rogier van der Weyden, *Sąd Ostateczny*, 1448–1451

Źródło: domena publiczna.

W kolejnych wiekach katastroficzne wyobrażenia były często inspirowane także zjawiskami przyrody. W pojawiających się na nieboskłonie kometach widziano zwiastunki przyszłych wojen. Klęski żywiołowe, a także epidemie chorób tłumaczono powszechnie jako Bożą karę za grzechy. Z czasem jednak, w wyniku rozwoju nauki, zaczęto dostrzegać naturalne przyczyny plag nawiedzających ludzkość. Rozpoznanie praw rządzących przyrodą całkowicie odmieniło ich postrzeganie. Odtąd nikt już nie mógł czuć się bezpieczny – wszak trzęsienia ziemi wywoływane przez ruchy tektoniczne niszczyły niekiedy całe miasta, nie dzieląc ludzi na złych i dobrych. Rozpoznanie praw rządzących przyrodą całkowicie odmieniło postrzeganie tych zjawisk. Niepokój osiągnął apogeum pod koniec XIX wieku, kiedy kryzys wartości stał się powszechnie odczuwany. Zwątpienie w dobroć Boga z powodu wszechobecności cierpienia, zwątpienie w samo istnienie Stwórcy i wreszcie – zwątpienie w samego człowieka – złożyły się na katastroficzne nastroje epoki. Wątek zagłady był obecny w wielu dziełach młodopolskiej literatury, między innymi w hymnach Jana Kasprówicza.

Apokalipsa Kasprówicza

W swoim najśłynniejszym hymnie *Dies irae* Jan Kasprówicz poddał wizję znaną z Apokalipsy św. Jana zasadniczej reinterpretacji. Tekst utworu zawiera liczne nawiązania do biblijnej księgi – poeta wybiera jednak tylko te prorocтва, które zwiastują karę i zagładę. Już pierwszy wers odwołuje się do Objawienia Jana: „Trąba dziwny dźwięk rozsiej”. To czytelne odniesienie do wizji siedmiu trąb, poprzez które aniołowie obwieszczają kolejne plagi mające spaść na ludzkość. W intencji ewangelisty nadchodząca zagłada miała zmyć ze świata wszelki grzech i pokonać dzieła szatana. Dzień gniewu poprzedzał czas zbawienia – nieskończone królowanie Jezusa Chrystusa w Nowym Jeruzalem. Kasprówicz odwrócił w *Dies irae* znaczenie Janowego prorocтва. Przedstawiona przez niego rzeczywistość ma jednoznacznie pesymistyczne zabarwienie. Dla ludzi nie ma żadnej nadziei – dźwięki trąb

zapowiadają wieczne cierpienie dla wszystkich, ponieważ „dzień Pańskiego gniewu” jest „nieskończony”:

((Jan Kasprowicz

Dies irae

Jedno jest tylko Jednem,
grzmiącym miedzianą [surmą](#) archanioła
ponad pokoleń pokoleniem biednym
w Pańskiego gniewu nieskończony dzień:
wielki, wszechmocny Ból.

Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 161.

Kasprowicz przywołuje postaci dwóch świadków o wielkiej mocy, którzy według Apokalipsy św. Jana będą prorokować przez tysiąc dwieście sześćdziesiąt dni, a następnie zostaną zabici przez [Bestię](#) i po trzech dniach zabrani przez Boga do nieba. Tradycja widzi w tych mężach starotestamentowych proroków: [Enocha](#) i [Eliasa](#). W przeciwieństwie do tekstu biblijnego, w *Dies irae* nie mają władzy nad żywiołami. Brakuje też wzmianki o sile ich mowy – obaj giną, bez nadziei na łaskę Stwórcy:

((Jan Kasprowicz

Dies irae

Enoch i Elias z proroczymi księgi
przyszli obwieścić szalonemu światu
Pańskiego gniewu moc.
Lecz nim zdołali rozedrzeć swój płaszcz,
nim głos wytrysnął z przepełnionych łon,
padli w zamęcie spadających gwiazd,
zgaśli jak słońca,
na to wzniecone w przedpoczątkach bytu,
ażeby zgasły... Amen.

Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 168.

Nie inaczej Kasprowicz postępuje z postacią archanioła [Michała](#), który w Apokalipsie św. Jana staje na czele niebieskich zastępów i pokonuje wojska szatana. W Biblii zwycięstwo armii Boga jest chwalebne – u Kasprowicza zostaje ukazane jako pozbawione znaczenia wobec strasznego gniewu Stwórcy:

((Jan Kasprowicz

Dies irae

Dwujęzycznego smoka,
Szatana o trzech grzbietach zwalczył w wielkim boju
archanioł pański, Michał, i zginął w otchłani. Amen.

Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 172.

Globalny kataklizm

Zniekształcone motywy biblijne w plastyczny sposób obrazują upadek wartości fundamentalnych dla kultury europejskiej. Tragedii na płaszczyźnie metafizycznej towarzyszy także kataklizm materialnego świata. W *Dies irae* również twory natury ulegają straszliwej deformacji – świat fauny i flory zostaje zniszczony, zdominowany całkowicie przez śmierć i ból. Kasprowicz opisuje gwałtowne zjawiska atmosferyczne, ziemię zapełnioną bestiami, żmijami, pijawkami i owadami. Flora zostaje zdewastowana, grunt porastają „jadowite zioła”, lądy giną pod „nieprzebytym mułem”. Miejsca, które jeszcze niedawno tętniły życiem, zamieniły się w krainę grozy:

((Jan Kasprowicz

Dies irae

Biada!... Pierś światów, przed chwilą tak żywa,
kona pod strasznym ciężarem...
Olbrzymy świerków padają strzaskane;
las się położył na skalisty zrąb;
wężę kosówek, wyprężywszy ciała
w kurczach śmiertelnych, drętwieją bezwładne;
wrzos na granitów podścielisku szarem
spełznął na wieki;
kozice stromą oblepiły ścianę
i patrząc trwożnie w bezmierny, daleki,
w ten nieskończony chaos mgieł i cieni,
runęły w żlebny grób...

Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 162.

Mimo zniszczenia przyrody, najbardziej przerażające jest jednak zachowanie ludzi w obliczu końca świata. Dzień gniewu wzbudza najgorsze instynkty, wybuchają wojny, wyzwala się

żądza mordu. Zadano tak wiele cierpienia, że „rzeką i morzem płynie ciepła krew, / w rzekę i morze krwi jej ból się zmienia...”. Szał zabijania zdaje się pochłaniać całą cywilizację – nikt nie walczy we własnej obronie lub w imię wyższych wartości; bracia występują przeciwko braciom, jakby ogarnięci zbiorową psychozą. Kasprowicz sugeruje wręcz, że nawet ludzie obudzeni ze śmierci do życia dołączają do okrutnej bitwy:

((Jan Kasprowicz

Dies irae

Idą na się zmartwychwstali,
ogniem wojny świat się pali,
tłumy w krwawej brodzą fali!

Źródło: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, Kraków 1990, s. 167.

Wobec zupełnego zachwiania porządku świata, zarówno w sensie duchowym, jak i fizycznym, możliwy jest już tylko jego koniec. Opisana w *Dies irae* rzeczywistość ulega pełnej destrukcji – pozostaje tylko nicość i ciemność: „Na wszystko mrok nicości nieprzebyty spłynął”.

Słownik

apokalipsa

(łac. *apokálypsis* – objawienie) – katastroficzna wizja lub przepowiednia, koniec świata zapowiedziany w Biblii, religijny gatunek literacki opisujący proroctwo odnoszące się do dni ostatecznych, utwór, którego tematem jest prorocza, groźna wizja przyszłości

eschatologia

(gr. *éschatos* – ostatni + *lógos* – słowo) – część doktryny religijnej, także teoria filozoficzna, traktująca o losach pośmiertnych człowieka oraz celu i przeznaczeniu świata

hymn

(gr. *hýmnos*) – uroczysty i podniosły utwór poetycki lub oparty na nim wokalny utwór muzyczny, sławiący Boga, bohaterów, wielkie idee i czyny; wywodzi się z antycznej tradycji chóralnej

katastrofizm

(łac. *catastrophā* – punkt zwrotny) – przekonanie o nadchodzącym i nieuniknionym zniszczeniu świata lub jego aktualnego stanu; w literaturze postawa ta była szczególnie

widoczna w okresie modernizmu, dwudziestolecia międzywojennego i II wojny światowej

surma

dawny instrument dęty drewniany pochodzący z krajów azjatyckich

Gra edukacyjna

Polecenie 1

Zagraj w grę i odpowiedz na pytania.

Test

Sprawdź swoją wiedzę

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

4 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Spośród wymienionych elementów wybierz cechy katastroficznych utworów Jana Kasprowicza.

☐ odwołania do naukowych prognoz dotyczących przyszłych zagrożeń

☐ opis zniszczonej przyrody

☐ przedstawienie okrucieństwa systemów totalitarnych

☐ reinterpretacja motywów biblijnych w pesymistycznym duchu

☐ ukazywanie klęski tradycyjnych wartości

☐ wizja zmechanizowanego społeczeństwa przyszłości

Ćwiczenie 2

Pogrupuj cytaty z hymnu *Dies irae* Jana Kasprowicza, dzieląc je na te, które dotyczą kryzysu duchowego, i te, które dotyczą zniszczenia świata przyrody.

kryzys duchowy

kryzys środowiska materialnego

„A spod korzeni jadowitych ziół,
spod kęp sitowia i trzciny, i traw,
z rowów, przepadlisk, wądoców
i jam,
pokrytych opalowym szkliwem
zgniłych wód,
zaczyna wypęływać żmij
skłębiony płód:
czarne pijawki, zielone jaszczury
wiją się naprzód wpław
i oplatają kręgami śliskimi
męczeńskich krzyży smutne
miliardy,
z bagnistej wyroste ziemi,
zapadłe w bagnisty kał...”

„ Biada!... Pierś światów, przed
chwilą tak żywa,
kona pod strasznym ciężarem...
Olbrzymy świerków padają
strzaskane;
las się położył na skalisty zrąb;
węże kosówek, wyprężwszy
ciała
w kurczach śmiertelnych,
drętwieją bezwładne;
wrzos na granitów podścielisku
szarem
spełznął na wieki;
kozice stromą oblepiły ścianę
i patrząc trwożnie w bezmierny,
daleki,
w ten nieskończony chaos mgieł
i cieni,
runęły w żlebny grób...”

„Pańskiego gniewu dzień,
w którym w pożarach

spokojnego słońca
szatańskim chichotem płoną
świeże, niezwiędłe róże
grzechu i winy!"

„A kto mnie stworzył na to,
ażebym w tej chwili,
odziany potępienia podartą
żałobą,
kawałek kiru, zdjętym z mar
Twojego świata,
wił się i czołgał przed Tobą,
i martwym, osłupiałym
z przerażenia okiem
straszego Sądu wyławiał
płomienne,
świat druzgocące rozkazy?"

Ćwiczenie 3

Wypisz z hymnu *Dies irae* Jana Kasprowicza przynajmniej pięć różnych określeń użytych do nazwania śmierci.

Ćwiczenie 4

Sformułuj własną definicję terminu „katastrofizm”.

Ćwiczenie 5

Poszukaj w Apokalipsie św. Jana źródeł inspiracji dla zacytowanych fragmentów *Dies irae* Jana Kasprowicza. Podaj odpowiednie wersety.

<i>DIES IRAE</i>	APOKALIPSA ŚW. JANA
1. „Szum się wielki stał dokoła, Kiedy surma archanioła Na ostatni Sąd zawoła.”	
2. „Enoch i Elias z proroczymi księgi przyszli obwieścić szalonemu światu Pańskiego gniewu moc. Lecz nim zdołali rozedrzeć swój płaszcz, nim głos wytrysnął z przepętnionych łon, padli w zamęcie spadających gwiazd, zgaśli jak słońca, na to wzniecone w przedpoczątkach bytu, ażeby zgasły... Amen.”	
3. „Niewiasta z rozpaczliwym krzykiem rodzi dziecię, Ty duszę jego grzechu oblewasz hyzopem i sądzisz! Kyrie elejson!”	
4. „Dwujęzycznego smoka, Szatana o trzech grzbietach zwalczył w wielkim boju archanioł pański, Michał, i zgiął w otchłani. Amen.”	

Bibliografia: Jan Kasprowicz, *Dies irae*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. J.J. Lipski, Kraków 1990, s. 158–172.

Ćwiczenie 6

Podaj tytuły i nazwiska autorów trzech utworów literackich o wątkach katastroficznych innych niż *Dies irae* Jana Kasprowicza.

Napisz rozprawkę na 200 słów, w której odpowiesz na pytanie, czy poniższy fragment hymnu Jana Kasprówicza *Moja pieśń wieczorna* można uznać za katastroficzny.

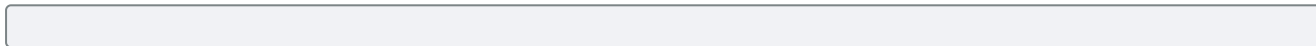
((Jan Kasprówicz

Moja pieśń wieczorna

Krzywdym ja bratu nie przebaczył,
choć sam krzywdziłem – jak oszust!
Pogardę niosłem tłumowi,
jego szerniałym, spracowanym dłoniom,
jego łachmanom, przesyconym potem!
Ornat na siebie kładłem i koronę
i wzięwszy jabłko do ręki i berło,
kazałem klękać przed swymi rozkazy,
jakby nie było Twego majestatu!
Moja to wina, moja wielka wina!
Okręty słałem na spienione morza, a w bitwach, w moim wszczypanych
imieniu,
tysiące kładły się we krwi swej własnej,
a wszak Ty jeden masz prawo
na życie człeka wydawać wyroki!...
Moja to wina, moja wielka wina!
Karz mnie!
Bom ci ja człowiek skazany na karę,
bo dzień mój przygasa,
a zorza jego się krwawi
i świat się mój pali!
Bo dawno już przyszedł czas –
moja to wina, moja wielka wina –
gdzie miłość i spokój
nie były ogniem trawiącym

ani zabójczą tęsknicą,
ani kamiennym, ślepym przerażeniem...

Źródło: Jan Kasprowicz, *Moja pieśń wieczorna*, Kraków 1990, s. 220.

W 300 słowach wyjaśnij, na czym polega katastrofizm zacytowanego fragmentu powieści Stanisława Ignacego Witkiewicza *Nienasycenie*.

((Stanisław Ignacy Witkiewicz

Nienasycenie

[fragment]

– [...] Otóż, panowie, należy się panom parę słów wyjaśnienia co do naszych celów i metod. Rzecz jest prosta, jak konstrukcja naszego modlitewnego młynka: nie umiecie sobą rządzić i jesteście rasowo wyczerpani. My umiemy; nasza uśpiona od wieków inteligencja ocknęła się, dostawszy raz w ręce wasz genialny alfabet. Nasza nauka stanęła od razu wyżej niż wasza. Odkryliśmy to właśnie, że wy urządzić się nie umiecie, a my umiemy. Każdy kraj ma swój idealny układ, w którym największą może osiągnąć wydajność. Dowodem naszej wyższości jest organizacja nasza i innych pokrewnych nam ludów. Musimy was nauczyć. Polityka nie istnieje dla nas jako taka – chodzi o naukowo zorganizowaną i uregulowaną wytwórczość. Urządzimy was i będziecie szczęśliwi. Nie chodzi o cofnięcie kultury, jako takie, tylko o trampolinę do skoku. Jakie będą możliwości dobrze gospodarczo urządzonej ludzkości, nawet my nie jesteśmy w stanie przewidzieć. Może tylko zostanie uszczęśliwiona, a wszystkie formy twórczości będą musiały zaniknąć – trudno. I tak będzie to wiele, bardzo wiele.

Źródło: Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Nienasycenie*, oprac. J. Degler, L. Sokół, Warszawa 1996, s. 599.

Poszukaj we współczesnej kulturze popularnej dzieł o wydźwięku katastroficznym.
Przygotuj się do dyskusji na ich temat.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Katastrofizm poezji Jana Kasprowicza

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

8. posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpoznaje wątki katastroficzne w poezji J. Kasprowicza,
- interpretuje hymn *Dies irae*, wskazując funkcję zastosowanych przez poetę środków artystycznego wyrazu,
- wskazuje motywy biblijne, które J. Kasprowicz wykorzystał w *Dies irae*,
- redaguje tekst o charakterze argumentacyjnym,
- wskazuje dzieła o wymowie katastroficznej we współczesnej kulturze popularnej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Katastrofizm poezji Jana Kasprowicza”. Uczniowie powinni się zapoznać z treściami w sekcji „Przeczytaj” i przygotować prezentację na temat: „motywy katastroficzne w literaturze i malarstwie”. Nauczyciel prosi również o wykonanie ćwiczenia nr 1 w sekcji „Sprawdź się”. Aby uczniowie mogli przygotować się do lekcji, powinni zapoznać się z informacjami zawartymi w bloku tekstowym e-materiału.

Faza wprowadzająca:

1. Lekcja zaczyna się od przedstawienia prezentacji dotyczącej motywów katastroficznych przez wybraną (lub chętną) osobę. Nauczyciel ocenia pracę ucznia, a pozostałych uczestników zajęć prosi, by podczas oglądania prezentacji wynotowali tytuły dzieł, które zostały w niej wymienione.
2. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz formułuje cele, które zostaną podczas niej osiągnięte. Następnie prosi wybraną osobę o przedstawienie odpowiedzi do ćw. 1, które uczniowie mieli wykonać w domu. Zamknięciem wstępnej fazy lekcji jest notatka w formie mapy myśli, którą uczniowie wykonują w zeszytach, zapisując na niej cechy katastrofizmu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel poleca uczniom, by w parach zagraли w grę edukacyjną, która jest częścią e-materiału. Następnie prosi, by wykonali ćw. 2–6 z sekcji Sprawdź się. Weryfikuje poprawność odpowiedzi udzielonych przez uczniów.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. W ramach zadania domowego uczniowie wykonują ćw. 7 lub 8 (do wyboru). Szczególnie zainteresowane osoby mogą także wykonać polecenie dodatkowe: Poszukaj we współczesnej kulturze popularnej dzieł o wydźwięku katastroficznym. Przygotuj się do dyskusji na ich temat.

Materiały pomocnicze:

- *Echa katastroficzne*, w: Kazimierz Wyka, *Rzecz wyobraźni*, Warszawa 1959.
- Katastrofizm, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 1, Julian Krzyżanowski, Warszawa 1984.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Gra edukacyjna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.